

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Komisija za varstvo gorske narave
Usposabljanje za: VARUH GORSKE NARAVE

Seminarska naloga

RJAVI MEDVED IN ČLOVEK V OKOLICI KRIMA

8. usposabljanje za VGN
Ljubljana, 20. avgust 2010

MENTOR: **Dr. Peter Skoberne**

AVTOR: **Simonca Zorko**
Planinsko društvo Krim

1 UVOD

Medved je ena redkih Živali s katero se velika večina novorojenčkov pri nas sreča že ob rojstvu v porodnišnici. Najlepša akcija oz. najbolj odzivna za izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani se je odvijala v znamenju medvedkov. Tudi policija je v svoj znak za otroke postavila medvedka. Rakitna, kot največja vas pri nas ima za svojo maskoto "zaščitni znak medvedka". Vse to potrjuje, da je medvedek (plišasti seveda) nepogrešljiva igrača vsakega otroka. Ko pa ta otrok odraste, smo na vrsti odrasli, da mu tega medvedka predstavimo v pravi luči, kot del narave, da se ne bo kar naenkrat spremenil v nekaj zelo strašnega in nezaželenega.

Slovenija leži na severozahodnem robu Dinarskega območja rjavega medveda. Gozdovi Kočevske in Notranjske, kamor teritorialno spada tudi Krimsko-Mokrško pogorje predstavljajo osrednje varovalno območje rjavega medveda v Sloveniji v skupni izmeri okoli 3.000 km².

Po trenutno veljavni zakonodaji sodi rjavi medved po Uredbi o zavarovanju redkih in ogroženih živalskih vrst v Sloveniji (1993) na Rdeči seznam med ranljive vrste s posebnim varstvenim režimom.

Zaradi naraščajočih sečenj, gradnje gozdnih cest in vlak, gradnje prometnega omrežja (zlasti avtocestnega), čedalje večje urbanizacije in zato raznovrstnega pritiska ljudi na naravo, ter tudi zaradi revitalizacije podeželja se je kumulativa teh pritiskov odrazila tudi na primernost in obstoj življenjskega okolja "habitata" za medveda. Le ta se je torej bistveno zmanjšal in poslabšal, istočasno pa se je kot posledica tega pojavljalo čedalje pogostejše prikazovanje medveda kot glavnega krivca za vse težave, ki so prepogosto nastale kot posledica nespretnih in nesrečnih odločitev človeka. Posledica takšnega reševanja nasprotij med človekom in velikimi zvermi (v našem primeru z medvedom) pa je zelo pogosto odpor ljudi do sobivanja z njim. Varovanje in ohranitev problematičnih živalskih vrst, kamor medved prav gotovo sodi, pa je dolgoročno lahko uspešno le, če jim poleg ustreznega naravnega okolja lahko zagotovimo tudi ustrezen "politični habitat", soglasje zlasti lokalnega prebivalstva (Korenjak 1996).

2 OPREDELITEV PROBLEMA IN NAMEN NALOGE

Rjavi medved zaradi svoje fizične konstrukcije in načina prehranjevanja lahko predstavlja motnjo v človekovih gospodarskih dejavnostih. Zato ga prištevamo med problematične živalske vrste.

Obstoj velikih zveri v srednjeevropski kulturni krajini je mogoč le ob pripravljenosti človeka na sobivanje z njim. Zato je vsakršno naravovarstveno ukrepanje hkrati tudi sociopolitično (BATH s sod. 1989).

Ker so se dosedanje študije in varstveni koncepti za rjavega medveda osredotočili na večje površine, na gibanje medveda in njihove koridorje, se je leta 1997 g. Milan Podlogar odločili bolj podrobneje raziskati manjše raziskovalno območje (26.227 ha).

Proučevali so odnos lokalnega prebivalstva do medveda.(Podlogar Milan 1997, VDN 72)

S kolegico z naravovarstvenega odseka PD Krim sva organizirali predavanje o rjavem medvedu za vse občane, celo vabilo je bilo objavljeno na Zelenem Valu, da bi pritegnili čim več poslušalcev. Na moje razočaranje je prišlo samo 20 poslušalcev. Predavanje je bilo zelo zanimivo in pestro. Povedavatelj g. Milan Podlogar iz zavoda za gozdove Republike Slovenije, območne enote Škofljica je povedal ogromno koristnih napotkov, njegovih izkušenj in kako se je potrebno obnašati ob srečanju z rjavim medvedom. Prišli smo do zaključka, da v jeseni moramo ponoviti tako predavanje z malo drugačnim naslovom na vabilu, drugo lokacijo tako, da bomo privabili tudi kmete z okolice. Kratek potek predavanja sem tudi napisala za naš lokalni časopis Mostiščar in članek je tudi objavljen na spletni strani občine IG, med zadnjimi novicami <http://www.obcina-ig.si/>

3 BIOLOGIJA RJAVEGA MEDVEDA (*Ursus arctos*)

Medvedi so največje zveri, danes živeče na zemlji. Spadajo v družino medvedov (Ursidae). Danes v Evropi z izjemo belega medveda (*Evarctos americanus*), ki poseljuje polarno področje, živi ena sama vrsta - rjavi medved (*Ursus arctos*).

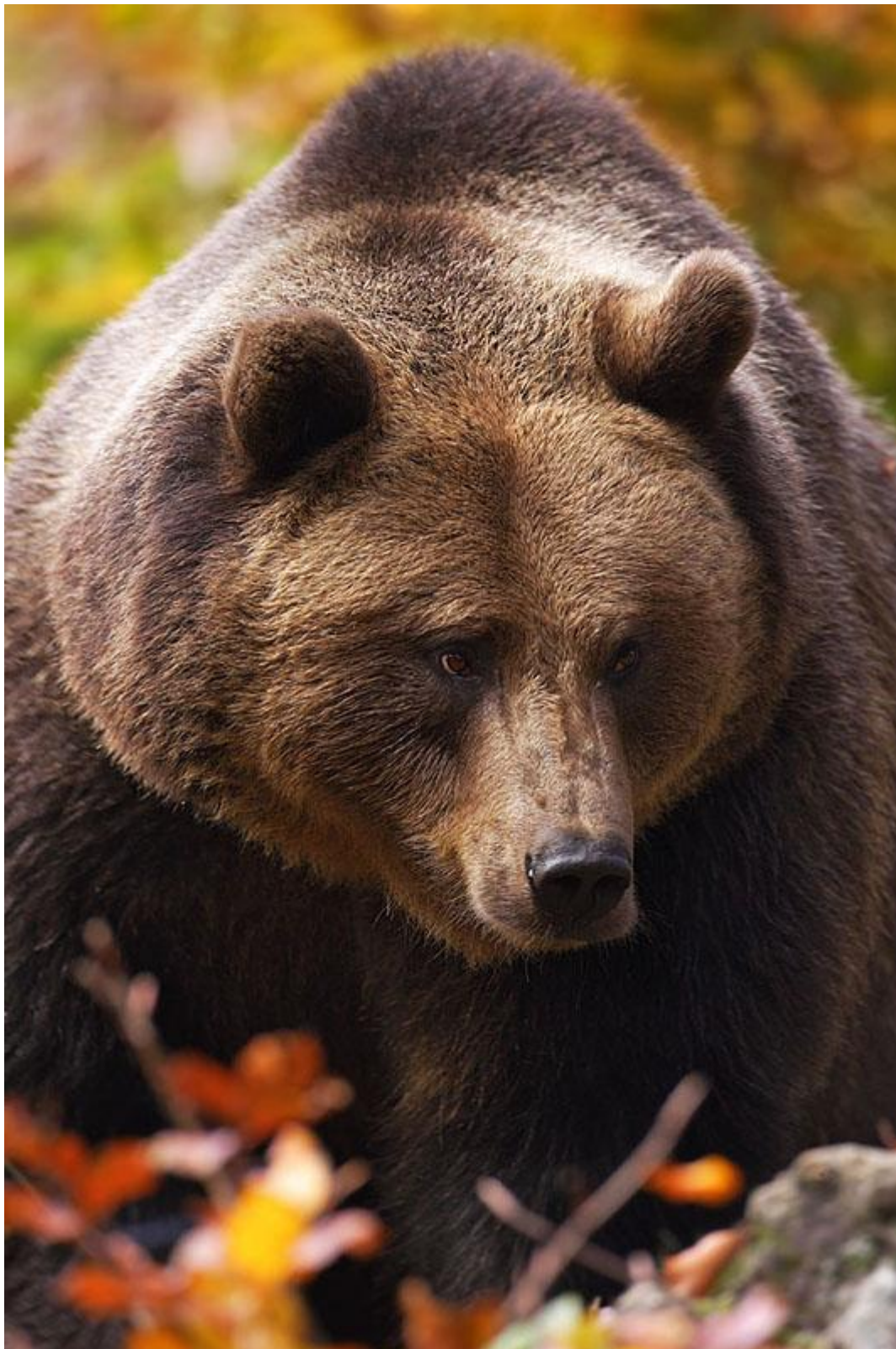
V prejšnjem stoletju je individualna raznolikost rjavega medveda delala zoologom nemalo preglavic. Razlikovali so različne vrste, podvrste in variacije. Čeprav poznamo raznolikost v telesni velikosti, v številu zob in obliki lobanje, se je za vse pokazalo, da spadajo k isti biološki vrsti.

Tako ima naš medved dlake rjave barve, dobimo pa lahko tudi skoraj povsem črne primerke. Dlake poletnega kožuha so dolge 5 - 6 cm (7 - 10 cm na vihru), zimskega pa 11 - 12 cm. Menja jo enkrat letno. Glava je velika in močna, oči in uhlji pa majhni. Medvedovo telo je močno in doseže težo po literaturi do 440 kg. Pri nas v Sloveniji so uplenili najtežjega medveda leta 1972 v Gojitvenem lovišču Jelen-Snežnik (320 kg). Noge so kratke in močne ter stoječe na celotnem podplatu. Prstov je 5, tako na prednjih kot na zadnjih nogah. Kremplji so zakrivljeni, dolgi in močni, niso pa vpotegljivi. Zobovje je prilagojeno vsejedemu (omnivoremu) načinu prehranjevanja. Sekalci in podočniki so veliki, derači pa imajo večjo površino, namenjeno mletju in drobljenju.

V prehrani rjavega medveda je najbogatejše in zelo pomembno obdobje jesen, saj si takrat nabira tolščo, ki jo potrebuje za prezimovanje. Predvsem se hrani z gozdnimi sadeži, plodovi, koruzo in drugim. Najtežje obdobje v prehranjevanju medveda pa je spomladi do začetka vegetacijske dobe. V tem času se hrani predvsem s poginulo divjadjo, mrhovino in podobnim. V začetku poletja se hrani z jagodami, teknejo mu tudi gozdne trave, zelišča, ličinke žuželk ipd.

Medvedje so večinoma samotarji, ki poseljujejo razmeroma velike površine (8 - 25 km²). Paritveno obdobje je človeku dokaj prikrito. Najpogosteje se pari julija in avgusta, lahko pa tudi kasneje ali prej. Brejost traja 6 - 8 mesecev. Samica poleže mladiče januarja ali februarja, bili pa so primeri, ko je plegla že meseca decembra. V leglu je en do pet mladičev, najpogosteje dva. Spolno so zreli po treh letih in medvedka običajno prvič koti v četrtem letu starosti. Mladiči ob skotitvi tehtajo približno 500 g. V naravi dosežejo starost od 15 - 30 let, v ujetništvu pa tudi več.

“Zimsko spanje” medveda je nekaj posebnega, saj se močno razlikuje od pravega zimskega spanja polha ali svizca. Medved ob ustrezni količini podkožne tolšče preživi do 7 mesecev pri normalni telesni temperaturi, ne da bi jedel, pil ali da bi iztrebljal. Poleg tega je medved v tem času lahko tudi telesno aktiven, medvedke pa celo kotijo mladiče.

4 OPIS ŽIVLJENSKIH RAZMER ZA RJAVEGA MEDVEDA NA OBMOČJU, KJER JE BILA DELANA RAZISKAVA

41.1 Orografske - topografski opis

Raziskovalno enoto so razdelili na štiri večje predele:

1. vzhodni del - Turjaško - Želimeljski del
2. osrednji del - Mokrško-Krimsko pogorje s sotesko Iške
3. južni del - Rakiška planota
4. zahodni del - Strmec s Pokojiško planoto

Turjaško-Želimeljski del se razprostira na jugu od severovzhodnega dela Ljubljanskega barja do Velikega Osolnika na jugovzhodnem delu raziskovalnega območja. Zahodna meja poteka po cesti Ig - Osredek. Za ta predel je značilna dolomitna in silikatna podlaga ter sorazmerno velika poseljenost s prebivalstvom. V kmetijstvu se ukvarjajo s poljedelstvom. Nadmorska višina je od 290 m (Ljubljansko barje) do 748 m nmv na Sv.Ahcu. Želimeljska dolina je znana tudi kot Želimeljsko-Ortneški prelom.

Mokrško-Krimsko pogorje s sotesko Iške se razprostira od Ljubljanskega barja na severu do vode Zale na jugu. Na vzhodu meji lokalna cesta Ig-Osredek, na zahodu pa lokalna cesta Rakitna-Zabočevo. To je največji del raziskovalnega območja. Mokrško pogorje sestavljajo štirje tisočaki, med katerimi je najvišji Mokrc s 1059 m nadmorske višine. Mokrc je tudi stabilna gozdnogospodarska enota v lasti Republike Slovenije s površino 1044 ha. Proti severu se nadaljujejo gozdovi v zasebni lasti, ki se spuščajo v ozek jezik prav do roba Ljubljanskega barja. Kljub temu, da ima za geološko podlago apnenice in dolomite, Mokrško pogorje nima tako močnega kraškega značaja kot Krimski predel. Kmalu pod apnenci in dolomiti iz jure in triasa so že nepropustni skladi (verfenski in karbonski skrila). Gledano z vzhodne strani je to začetek Dinarskega gorstva. Na zahodu Mokrškega pogorja leži gozdni rezervat Iška - strm kanjon, vrezan v triadne dolomite. Z odlokom iz leta 1984 je bil tudi razglašen za gozd s posebnim pomenom (gozdni rezervat) s površino 281,46 ha. Naplavine odlaga reka Iška na Barjanski ravnini. Kanjon Iške loči Mokrško pogorje od Krimskega.

Krimsko pogorje sestavljajo trije glavni vrhovi: Krim (1108 m), Lapušnik (1100 m) ter Malinovec (1105 m). To področje je izrazito kraškega značaja, poraslo z jelobukovimi gozdovi (*Abieti-Fagetum dinaricum*). Razen Gorenjega Iga in Gorenje Brezovice, vasi na področju Krima ni.

Strmec- s Pokojiško planoto se razprostira na severovzhodu od ceste Rakitna-Zabočevo do ceste Borovnica-Padež-Vinji vrh na jugozahodu. Pokojiška planota spada v vrsto notranjskih planot, vendar ni tako visoka. Vas Pokojišče je na nadmorski višini 732 m, sosednja vas Padež, ki je edina še na tej planoti pa na 734 m nadmorske višine. Matična podlaga je dolomitni apnenec.

Strmec je zanimiv zaradi dveh stvari:

- je zaprto vojaško območje (pred letom 1991 s strani JLA, sedaj TO)

- ima strm desni breg s posameznimi navpičnimi skalnimi stenami.

Matična podlaga je dolomitni apnenec, vendar so kmalu pod dolomiti in apnenci skrilavci, ki so za vodo nepropustni. To dokazujejo številni vodni izviri na sredini pobočja.

Rakiška planota se razprostira na jugovzhodu od potoka Zale do roba Strmca na zahodu. Vas Rakitna je plitva kotlina na nadmorski višini 800 m z nepropustno dolomitno podlago, mestoma zamočvirjena (aluvialne naplavine). Poleg vasi se ob umetnem jezeru nahaja okoli 300 vikendov v strnjenem naselju. Okoli vasi se nahajajo pobočja z neizrazitimi vrhovi in imajo 1000-1050 m (nmv). Za vzhodni del Rakiške planote pa so značilne zelo globoke grape, ki imajo strma do prepadna pobočja. Spodnji del tega pobočja ima le nakaj nad 400 m (nmv). Najnižja točka je 420 m pri izlivu potoka Zale v reko Iško. Pobočja pokrivajo varovalni gozdovi. Matična podlaga je prav tako nepropustni dolomit z mnogimi izviri in vodotoki.

4.2 OPIS ČEBELARSTVA IN LOVSTVA NA OBMOČJU, KJER JE BILA NAREJENA RAZISKAVA

ČEBELARSTVO

Delujejo tri čebelarstva. 1 Čebelarsko društvo Ig, ki šteje 62 članov in pokriva teritorij občine Ig ter katastrsko občino Želimlje. 2 Čebelarsko društvo Borovnica, ki šteje 334 članov in pokriva teritorij občine Borovnica. 3 Ter Čebelarsko društvo Krim, ki šteje 16 članov in pokriva teritorij občine Brezovica pri Ljubljani. Najdaljši staž delovanja ima Čebelarsko društvo Borovnica, ki je bilo ustanovljeno leta 1905, ostali društvi pa nekoliko kasneje. Člani čebelarskih društev imajo na svojem teritoriju določena stojišča, kjer v soglasju z lastniki parcel preko leta postavljajo svoje čebelarske panje.

Po zbranih informacijah je rjavi medved naredil škodo na čebeljih panjih leta 1996 in to na Pokojišču, ko je uničil dva panja. Leta 1986 je pri vasi Zabočevo uničil en panj. Isto leto je uničil tudi dva panja pri vasi Preserje čebelarju Sternenu, ter pri vasi Strahomer tudi isto leto odnesel en panj čebelarju Božič Brankotu. Približno pred 20 leti je tudi poškodoval čebeljnak v vasi Tomišelj, Visoko, Zapotok, Podpeč, Gorenja Brezovica in mogoče še kje. (*PODLOGAR Milan 1997, VDN 72*)

Na območju, ki ga pokriva Čebelarsko društvo Ig že leta beležijo prisotnost (obiske) medveda, občasno tudi s škodnimi dogodki. V nadaljevanju navajam škodne dogodke o katerih je bilo društvo obveščeno:

Čebelarji na izpostavljenih stojiščih čebelnjake sicer zavarujejo (visoka ograja, električni pastir, bodeča žica...), kar je lahko uspešen preventivni ukrep, vendar pa to še ne zagotavlja popolne zaščite. Tako v zadnjih letih (evidenca od 2005) beležijo naslednje škodne dogodke, ki jih je povzročil medved:

1. Vrbljenje

leta 2008 poškodovano 10 panjev s čebeljimi družinami

leta 2010 poškodovanih 7 panjev s čebeljimi družinami

2. Iška

leta 2005 poškodovano 5 panjev s čebeljimi družinami

leta 2008 poškodovani 3 panji s čebeljimi družinami

3. Dobravica

leta 2005 poškodovano enkrat 6 enkat pa 5 panjev s čebeljimi družinami

leta 2007 poškodovano 5 panjev s čebeljimi družinami

4. Golo

leta 2010 poškodovana 2 panja s čebeljimi družinami

5. Gornji Ig

leta 2005 poškodovano 5 panjev s čebeljimi družinami

Glede na to, da je v raziskovalnem območju vsako leto zasedenih okoli 30 čebelarstvih stojišč, medved čebelarstvu ne predstavlja večje škode. Še posebej redki so primeri v zadnjih letih. Drugače je bilo pred 30 leti in prej, ko je bila povzročena škoda v zvezi s čebelami s strani medveda občutno večja.

Vzrok temu je bilo verjetno pomanjkanje hrane. Danes pa imamo več krmišč s koruzo, ki so dobro oskrbovana. (poročilo ČD Ig)

LOVSTVO

Na območju, delujejo naslednje lovske družine:

1. LD Rakitna
2. LD Škofljica (delno)
3. LD Turjak (delno)
4. LD Ig
5. LD Tomišelj
6. LD Mokrc (delno)
7. LD Borovnica (delno)

Skupno število članov LD je približno 405. Lovstvo je dejavnost, ki ima največ izkušenj oz. srečanj s populacijo rjavih medvedov. Odločili so se, da o srečanjih z rjavim medvedom vprašajo starejše izkušene lovce.

V veliki večini srečanj z medvedom se je končalo tako, da se je medved ali pa medvedja družina človeku prosto umaknila oz. zbežala. Izvedeli nismo niti za en primer, da bi medved samec napadel človeka brez vzroka. Bil je primer, ko je že leta nazaj zastreljen medved nad Borovnico napadel svoje zasledovalce. To je

pripovedoval lovski čuvaj s Pokojišča, Ivan Dragan, ki se je rešil tako, da je splezal na košato bukev. Vendar pa se je potrebno zavedati, da bi se pri boju za življenje in smrt tako obnašala večina živali, zveri pa še posebej.

Izvedeli pa smo za več primerov, ko se medvedka z mladiči ob nepričakovanem srečanju s človekom ni takoj umaknila. Član LD Škofljica, Jože Grmek starejši je opisal, da je ob takem srečanju medvedka z dvema mladičema pričela tuliti ter s sprednjimi šapami tolči po grmovju. To je trajalo nekako dve minuti, nato pa so se vsi (tako lovec kot medvedja družina) umaknili vsak v svojo vzvratno smer. Podobno se je obnašala medvedka tudi v primerih, ko so jo vaški fantje na Visokem in v Rakitni poskušali pozimi pregnati iz brloga, ko je tam podela mladiče. Medvedka je ob hrupu prišla iz brloga, vendar se od njega ni oddaljila dlje kot nekaj metrov. Z rjoenjem, dviganjem na zadnje noge, ter udarci s prednjimi šapami po tleh je vsiljivce poskušala odgnati. Sami vaški fantje so pripovedovali, da kljub temu, da so pogumni, taki prizori niso prijetni.

V Brezovici je bil primer, ko sta oče in sin (Korošec Jože starejši, Jože mlajši), oba člana LD Borovnica, v svojem gozdu v Strmcu izdelovala podrtá drevesa zaradi žleda. Tik ob kamnitem stebru je bil s koreninami podrt črn gaber. Ko je sin z motorno žago odrezal deblo so krivine padle v prvotno stanje. Takrat je izza korenin odskočil medved težak približno 100 kg. Po krajšem opogumljanju sta si oče in sin ogledala mesto od kjer je odskočil medved. Tik za koreninami črnega gabra sta našla vhod v skalni brlog. Bil je jesenski čas in medved se je že pripravljá na zimsko počivanje. Po 10-ih letih je to še vedno aktivni medvedji brlog. Je tudi eden redkih brlogov okoli katerega so v razdalji 10 m vidne odrgrnine medvedjih krempljev na vsakem drevesu.

Januarja meseca leta 1994 je bilo približno 30 cm snega. Vaščana vasi Škamevec, Rajko Centa in Jože Bavdek, sta se po brezpotju skozi gozd vračala proti svoji vasi. Nenadoma je približno 5 m od njiju izza smreke odskočil medved ter zbežal v nasprotno smer. Ogledala sta si smreko in odkrila pod koreninami zemeljski brlog (brlog št.29).

Opisani pa so bili tudi primeri, ko je prišlo do srečanja med lovцем in medvedko z mladiči. Medvedka se ni takoj umaknila, temveč je lovca v razdalji približno 20 m vzporedno spremljala na dolžini približno 80 m. Tak primer sta opisala Brane Centa, član LD Turjak in Jože Nagode, član LD Rakitna.

Adi Bitenc iz LD Rakitna, je opisala, kako je na visoki preži opazovala medveda na krmišču s koruzo. Ko je želela visoko prežo zapustiti, je pričela medveda ogovarjati. Medved na človeški glas ni reagiral, ter celo začel opazovati visoko prežo z lovцем. Po približno treh minutah nagovarjanja je medved krmišče zapustil.

V letu 1996 je občanka vasi Golo, Kristina Golob, odšla na vaško pokopališče. Ko se je približevala pokopališču, je v bližini zagledala medveda, ki jo je že opazoval. Ko je pričela urejati hišni grob, se je medved pojavil v obzidju pokopališča ter se počasi gibal proti njej. Kristina Golob je grob zapustila, ter po nasprotni strani pokopališča odšla proti domu. Medved ji ni sledil in ni ga več videla. Po njeni oceni je medved tehtal približno 80 kg.

Verjetno se je isti medved le nekaj dni kasneje podobno obnašal na robu vasi Golo. V sadovnjaku nedaleč od hiš, ga je opazila ga.Štrumbelj iz Golega 40. Istočasno jo je ugledal tudi medved ter se ji počasi začel približevati. Gospa Štrumbelj je odšla v hišo, medved pa je prišel do dvorišča, se malo obotavljal, nato pa odšel. Po tem primeru ga na Golem niso več videli.

Jeseni leta 1995 je član LD Rakitna Tone Šeškar peljal z avtom mrhovino za lisice. Ko se je pripeljal v gozd, je mrhovino pustil v avtu, sam pa naredil še obhod po lovišču. Ko se je po dveh urah vračal proti svojemu avtomobilu, je videl, da je raztrgana prevleka na zadnji rezervni gumi (suzuki samurai), da so prestavljena stranska ogledala, opazni pa so bili tudi blatni odtisi medvedjih šap na sprednjem delu avtomobila. Kot je ugotovil, je medveda privabil vonj mrhovine iz avtomobila, s katero si je poskušal tudi postreči. Medved je tehtal približno 60 kg in prav tega je isto leto isti lovec nato tudi uplenil.

Še nekaj srečanj z medvedom uplenjenim leta 1993 v Rakitni. Uplenitelj je bil Car Franc iz LD Rakitna. Dovoljenje za odstrel tega medveda je izdalo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zaradi nenavadnega obnašanja oz. izgube strahu pred človekom.

Ko je Jože Perhaj starejši iz Praznikov kosil s traktorjem travo, je v bližini zagledal medveda. Ustavil je traktor, ga pustil v prostem teku ter gledal medveda. Medved se je traktorju pričel radovedno približevati in ga ogledovati. V nekem trenutku pa je stopil na stopnico kabine ter po izjavi g.Perhaja, s sprednjo šapo udaril po sprednjem vetrobranskem steklu. Udarec ni bil močan in traktorja ni poškodoval. Lastnik pa se je vseeno takoj odpeljal domov. Medved mu ni sledil in je le opazoval odhajajoče vozilo.

Isti medved se je pojavil tudi v bližini logarnice na Mokrcu, ki jo ima v najemu upokojeni gozdar Boris Opara. Z družino so sedeli na klopci pred logarnico, ko so zagledali, kako se jim približuje medved. Ko je razdalja med njimi postala nenavadno kratka, so se umaknili na hišni balkon, ki je 2,5 m od tal. Medved je prišel pod balkon na dvorišče ter pobiral kruh in sadje, ki so mu ga metali iz balkona. Ko je tega zmanjkalo, je odšel svojo pot.

Primer na Golem je bil povezan z istim medvedom. Tu je z okenske police odnesel hrano, ki se je tam hladila. Bilo je tudi nekaj primerov, ko je verjetno isti medved v gradbeni lopi začutil hrano, razbil vrata lope in jo odnesel. (*PODLOGAR Milan 1997, VDN 72*)

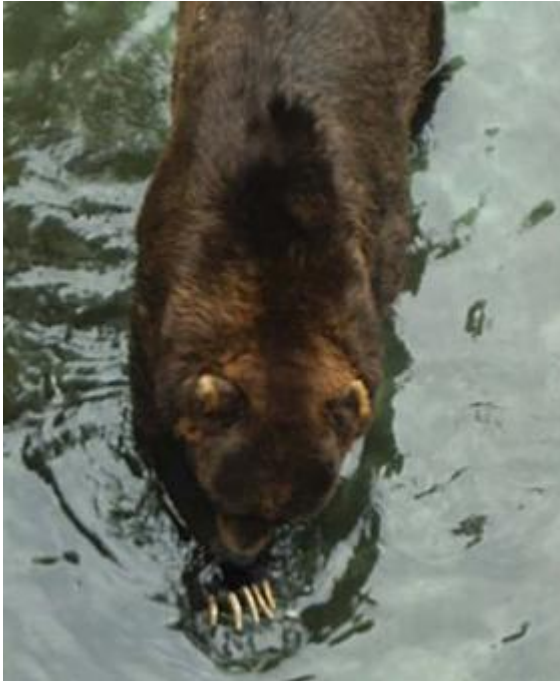
4.3 PREHRANSKE RAZMERE ZA RJAVEGA MEDVEDA

Za ohranitev habitata rjavega medveda in drugih prostoživečih živali v naravi je pomemben dejavnik tudi varovanje in vzdrževanje travniških površin sredi obsežnih gozdnih kompleksov s prepovedjo paše govedi in drobnice. Razne raziskave v svetu in pri nas so pokazale, da medved po načinu prehranjevanja spada med vsejede (omnivori). Posebno v spomladanskem času tvorijo njegov jedilnik mlade trave in

zelišča, ki v gozdni krajini najbolj uspevajo na gozdnih jasah. V jesenskem času pa se medved in druge prostoživeče živali na gozdnem robu prehranjujejo s plodovi plodonosnih dreves in grmičevja. Poleg tega so pogosta hrana medveda tudi mravlje, ki si gradijo mravljišča iz zemlje na travnatih jasah ali gozdnem robu.

4.4 POVZETEK JAVNOMNENJSKE RAZISKAVE

Za javnomnenjsko raziskavo so želeli ugotoviti odnos ljudi do rjavega medveda na območju, kjer je bila delana raziskava oz. anketa. Zaradi raznolikosti raziskovalnega območja predvsem v smislu kmetijstva in poseljenosti, so se odločili, da anketo razdelimo Krimsko in Turjaško območje. V anketi so navedli 8 vprašanj. Vprašanja so se glasila:

1. vprašanje: Število srečanj z rjavim medvedom po letu 1993 v prosti naravi

Srečanja z medvedom v naravi je pogostejša na območju Krim, (33,7 %) , kot na območju Turjak, (11.5 %).

Na celotnem območju, kjer je bila delana anketa pa po številu srečanj prednačio lovci z (64 %). Najmanj srečanj z medvedom tako na območju Krim in Turjak kot skupaj imajo kmetje. Od skupaj jih je le 13 % srečalo ali videlo medveda, in to le po enkrat. To je razumljivo, kajti običajno njihovo delo le težko dopušča presenečenje za medveda . Medved se predhodno umakne.

2. vprašanje : Ali menite , da je medved človeku nevaren ?

V svojem prepričanju nevarnosti medveda za človeka izstopajo nabiralci gozdnih sadežev. Na celotnem območju kjer je bila delana anketa je takega mišljenja 21 % nabiralcev. Na območju Turjaka preglednica kaže, da je 50 % nabiralcev takega prepričanja, potrebno pa je upoštevati, da so bili na tem celotnem območju anketirani le štirje nabiralci gozdnih sadežev. Vzrok takemu mišljenju je verjetno informiranost te ciljne skupine, da je medved človeku nevaren predvsem v situacijah, ko človek zaide med medvedko in njene mladiče, ali če ga presenetiš.

Mnenje, da medved človeku ni nevaren, je največje pri lovcih in gozdarjih, kar je tudi normalno.

3 . vprašanje :V kakšnih okoliščinah je medved lahko nevaren ?

Za odgovor medvedka z mladiči se je odločilo na celotnem območju kar 92% anketirancev. Le 1% jih je odgovorilo ne vem.Odgovori so rezultat dolgoletnega sobivanja z medvedom, informiranost ljudi, ter zavedanja potencialne nevarnosti od medveda.

4. vprašanje: Ali menite, da je mesto medvedu v Krimsko-Mokrškem pogorju / Turjaško-Želimejskem območju?

Gozdarji, lovci in turisti predstavljajo tisti del populacije, ki se neposredno ne soočajo z gospodarskimi škodami, ki jih povzroča medved. Njihov odnos do medveda je pogosto čustveno obarvan in idealiziran. Zato ne preseneča dejstvo, da so te ciljne skupine pripisale mesto medvedu na anketiranem območju 100 %. Izstopa pa ciljna skupina kmetov, predvsem na območju Turjak s samo 63 % mnenjem, da je mesto medvedu v Turjaško-Želimejskem območju. Vzrok temu je škoda, ki jo povzroča medved na poljščinah, predvsem na koruzi.

5. vprašanje: Ali menite, da je dovolj ohranjene narave za medveda v Krimsko-Mokrškem pogorju/Turjaško-Želimejskem območju?

Gozdarji, ki strokovno posegajo v populacijo divjadi, oziroma v njen življenjski prostor, so si edini, da je na celotnem raziskovalnem območju dovolj ohranjene narave za rjavega medveda. Istega mnenja so tudi lovci na območju Turjak. Izstopajo pa zopet kmetje na območju Turjak, ki so le v 50 % mnenja, da je dovolj ohranjene narave za medveda.

Takemu mnenju verjetno v veliki meri prispevajo škode po medvedu na poljedelskih kulturah, predvsem na koruzi.

Na območju Krim, kjer so škode po medvedu v kmetijstvu le izjemni primeri, je le 5 % vprašanih odgovorilo, da na tem področju ni dovolj ohranjene narave za medveda.

6. vprašanje: Kdo naj bi odločal o številčnosti medveda v Sloveniji?

Najmanj zaupanja o odločanju številčnosti rjavega medveda v Sloveniji so ciljne skupine izkazale politikom. Manjši delež bi bil možen le v primeru skupaj, kot posamezno pa niso zastopani niti v enem primeru. Največje zaupanje bi ciljne skupine

izkazale lovcem , tako na območju Krim , kot na območju Turjak. Razveseljivo pa je dejstvo, da so lovci kar v 50 % primerov pripravljeni to pravico deliti z drugimi ciljnimi skupinami, razen z naravovarstveniki in politiki .

7. vprašanje: Kakšno vlogo ima rjavi medved na Krimsko - Mokrškem pogorju ?

Tako na območju Krim kot na področju Turjak so vse ciljne skupine videle glavno vlogo medveda v prispevku k naravni pestrosti.

Le znatni delež (2%) anketirancev je odgovorilo, da ne ve, kakšno vlogo ima medved v našem prostoru. Kot člen v naravni verigi je odgovorilo (14%) anketirancev, sanitarno vlogo pa mu je pripisalo le (8%) anketirancev.

8. vprašanje: Da ne bi prihajalo do večjih konfliktov, kakšne ukrepe bi predlagali ?

Vse ciljne skupine z izjemo rekreativcev so se večinoma odločile za ukrep povrnitev škod v kmetijstvu in živinoreji. Ta ukrep še posebej izstopa na območju Turjak, pri ciljni skupini kmetov (50%). To je razumljivo, zaradi povzročenih škod po medvedu v kmetijstvu .

Drugi ukrep po prepričanju anketirancev, bi bil izboljšanje življenjskega prostora za medveda.

Pri tem je zanimivo to, da gozdarji, ki imajo na življenjski prostor medveda največji možen vpliv, ne čutijo potrebe po izboljšanju le tega. Možno le v ukrepih skupaj, ki jim predstavlja (27%) delež ukrepov. Za ukrepe skupaj so se odločili le še lovci v manjšem deležu . (*PODLOGAR Milan 1997, VDN 72*)

7 SKLEPNE UGOTOVITVE

Namen seminarske naloge je bil ugotovitev sobivanja lokalnega prebivalstva z rjavim medvedom v Krimsko-Mokrškem pogorju.

Rezultati ankete so pokazali, da so medvedu najbolj naklonjeni lovci in gozdarji. Najmanj pa nabiralci gozdnih sadežev ter kmetje na območju Turjaka, kjer jim medved povzroča gospodarsko škodo v kmetijstvu, predvsem v poljedelstvu. Iz tega spoznanja izhaja tudi ugotovitev, da je povrnitev škod po medvedu v kmetijstvu tudi eden pomembnejših ukrepov za njegovo, predvsem politično ohranitev.

Razveseljivo in tudi spodbudno je dejstvo, da so si gozdarji in lovci edini, da medved sodi v Krimsko-Mokrško pogorje. Ti dve ciljni skupini tudi dejansko lahko največ vplivata na nadaljno usodo medveda. Lovci s pravilnim posegom v številčnost populacije ter drugimi dopolnilnimi ukrepi, gozdarji pa predvsem z varovanjem naravnega habitata.

Za celotni vzorec vprašanih velja, da vidijo vlogo medveda v naravnem okolju predvsem kot pestrostno, le neznatni delež pa njegove vloge ne pozna.

Med osnovne življenjske potrebe pri medvedu nedvomno spada prostor za prezimovanje (brlogi) ter hrana.

Za primernost medvedjega habitata pa so pomembne tudi travnate površine v gozdnih kompleksih. Poleg raznih trav, zelišč in grmovnega sloja nudijo medvedu tudi razne sadeže plodonosna drevesa, za katere je idealni prostor gozdni rob.

8 LITERATURA

ADAMIČ, M., 1994 a. Mednarodni vidiki varstva rjavega medveda *Ursus arctos* v Sloveniji,- Okolje v Sloveniji, zbornik.Ljubljana, Tehniška založba Slovenije, s. 273-279

ADAMIČ, M., 1994 b. Ocena možnosti za spontano širjenje rjavega medveda *Ursus arctos* L. v Alpe, smeri glavnih emigracijskih koridorjev ter motnje v njihovem funkcioniranju.-Zbornik posvetovanja Rjavi medved v deželah Alpe - Adria. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, Gozdarski inštitut Slovenije, s. 131-143

ADAMIČ, M., 1996. Štetje rjavih medvedov v Sloveniji. - *Lovec*, 5, s. 184

BRANCELJ, A., 1988. Zveri II - medvedi, psi, mačke. - Ljubljana, Lovska zveza Slovenije, s 5-62.

CAR, Z., 1953. Medved. Mala lovačka biblioteka, zvezak 27. Lovska knjiga Zagreb.

KACZENSKY, P., 1995. Medved v Sloveniji - včeraj, danes, jutri. - *Lovec*, 3, s. 104-106.

KRYŠTUFEK, B., 1988. Zveri II. - medvedi, psi, mačke. - Ljubljana, Lovska zveza Slovenije, s. 5-12.

KRŽE, B., 1988. Zveri II. - medvedi, psi, mačke. - Ljubljana, Lovska zveza Slovenije, s. 23-62.

KORENJAK, A., 1996. Odnos človeka do velikih zveri. - *Lovec*, 2, s. 55-57.

KORENJAK, A., 1995. Človek in velike zveriv Avstriji in Sloveniji. Dipl. nal. Ljubljana, BF, Odd. za gozdarstvo.

Lovčev priročnik. 1996. Lovska zveza Slovenije, 289 s.

SIMONIČ, A., 1994. Zakonsko varstvo rjavega medveda na slovenskem ozemlju nekoč in danes, s predlogi za prihodnje. - Zbornik posvetovanja Rjavi medved v

deželah Alpe-Adria. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, Gozdarski inštitut Slovenije, s. 11-43.

Slovenski lovski priročnik. 1980. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije, 790 s.

ŠTRUMBELJ. C., 1995. Eksplozije na Kočevskem Rogu in skrb za medveda. - Lovec, 10, s. 389-390.

ŠTRUMBELJ. C., 1995. 60 let varstva medveda v Sloveniji. - Lovec, 3, s. 99-103

ŠVIGELJ. L., 1961. Medved v Sloveniji. Mladinska knjiga.

TURKALJ. Z., 1956. Divljač visokog lova na krašu. Mala lovačka biblioteka. Lovačka knjiga Zagreb.

Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst. 1993. Ur. 1. RS, 58, s. 2851.

PODLOGAR Milan, Človek in medved na Krimsko-mokrškem pogorju, 1997, VDN 72

Poročilo ČD Ig za obdobje 5 let jul.2010